

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๙

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑/๒๕๖๙

เรื่อง สิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางการศึกษา กรณีร้องเรียนว่าโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
ลงโทษเด็กนักเรียนด้วยการบังคับให้ออกจากโรงเรียน

ผู้ร้อง ปกปิดชื่อ

ผู้ถูกร้อง โรงเรียน [REDACTED]

๑. ความเป็นมา

๑.๑ ผู้ร้องร้องเรียนทางโทรศัพท์ตามคำร้องที่ ๓๒๘/๒๕๖๘ ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๘
ว่า เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครลงโทษเด็ก [REDACTED]
(นามสมมติ) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้วยการบังคับให้ออกจากโรงเรียน โดยการย้ายโรงเรียนหรือ
ให้ลาออก เนื่องจากมีพฤติกรรมลักษณะใด ทำให้เด็กเสียโอกาสทางการศึกษา จึงขอให้ตรวจสอบ

๑.๒ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กอันเกี่ยวเนื่องกับ
สิทธิทางการศึกษา ในระหว่างการตรวจสอบ จึงมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรณีเร่งด่วนไปพร้อม ๆ กัน
เพื่อให้เด็ก [REDACTED] ได้ศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งเยียวยาและฟื้นฟูพฤติกรรม
ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมต่อไปได้ โดยมีผลการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- ด้านการศึกษา เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องรับเด็ก [REDACTED] กลับเข้าเรียน
ในรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ผ่านเอกสาร หนังสือเรียน และคลิปวิดีโอที่ครูจัดส่งให้ รวมทั้งส่งใบงาน
และเข้าสอบวัดความรู้ตามที่ผู้ถูกร้องกำหนด เพื่อให้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับพร้อมเพื่อนนักเรียน
คนอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของเด็ก [REDACTED]

- ด้านพฤติกรรม ผู้ถูกร้องประสานส่งต่อเด็ก [REDACTED] ให้ศูนย์บริการสาธารณสุข
ที่ ๖๑ สวัสดิ์ ทัศนารมย์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ ให้การรักษา บำบัด และ
ฟื้นฟูพฤติกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ ทั้งนี้ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๘ เจ้าหน้าที่
เข้าเยี่ยมบ้านเด็ก [REDACTED] เพื่อสอบถามสาเหตุ บำบัด และฟื้นฟู รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้คำแนะนำครอบครัวเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

/๒. การตรวจสอบ...

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ บันทึกถ้อยคำของเด็ก [REDACTED] ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๘ ณ บ้านพัก [REDACTED] กรุงเทพมหานคร

๒.๑.๒ บันทึกถ้อยคำของยาย ข. และยาย ค. (นามสมมติ) ผู้ปกครองของเด็ก [REDACTED] ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๘ ณ บ้านพัก [REDACTED] กรุงเทพมหานคร

๒.๑.๓ บันทึกการประชุมรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ถูกร้องและสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๘ ณ ห้องประชุมของผู้ถูกร้อง เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

๒.๑.๔ บันทึกการประชุมรับฟังข้อเท็จจริงจากเพื่อนนักเรียนของเด็ก [REDACTED] เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๘ ณ ห้องประชุมของผู้ถูกร้อง เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

๒.๑.๕ บันทึกการประสานงานทางโทรศัพท์ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับมารดา [REDACTED] เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๘

๒.๑.๖ บันทึกการประสานงานทางโทรศัพท์ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับยาย ง. (นามสมมติ) ผู้ปกครอง [REDACTED] เมื่อวันที่ ๑๕ และ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๘

๒.๑.๗ บันทึกการประสานงานทางโทรศัพท์ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับยาย ค. เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๙

๒.๑.๘ บันทึกการประสานงานทางโทรศัพท์ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับเด็ก [REDACTED] เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๙

๒.๑.๙ หนังสือผู้ถูกร้อง [REDACTED] ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๙ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๐ คู่มือการดูแลเด็กวัยเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม-อารมณ์ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๘

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ปรากฏตามความเป็นมาในข้อ ๑.๑

/๒.๒.๒ ข้อเท็จจริง...

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้เสียหาย

เด็ก [] ยอมรับว่ามีพฤติกรรมลักขโมย เนื่องจากครอบครัวให้เงินไปโรงเรียนวันละ ๖๐ บาท ซึ่งไม่พอค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์การเรียน โดยลักขโมยขนมในสหกรณ์ของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงให้ออกจากโรงเรียนด้วยการย้ายโรงเรียนหรือลาออกตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๖๘ ทั้งนี้ เด็ก [] ไม่ต้องการกลับเข้าเรียนที่เดิมเนื่องจากรู้สึกไม่สบายใจ แต่ประสงค์เรียนที่บ้าน และเมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในรูปแบบการเรียนรู้อัตโนมัติตามระดับในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับเขตสายไหม (สกร. เขตสายไหม) คู่ขนานกับการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง ทั้งนี้ การที่เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ ๖๑ ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทำให้ตนสำนึกผิดในสิ่งที่กระทำและต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) ครูประจำชั้นทราบพฤติกรรมลักขโมยของเด็ก [] แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัด จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ลักขโมยเงินในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ บ่อยครั้ง เพื่อนนักเรียนจึงลองนำธนบัตรใบละหนึ่งร้อยบาทใส่ไว้ในเคสโทรศัพท์มือถือ ซึ่งต่อมาเด็ก [] ได้ยืมไปใช้และเงินหายไป ครูประจำชั้นจึงเรียกมาสอบถาม เด็ก [] ปฏิเสธ แต่จำนนด้วยหลักฐานเนื่องจากเป็นคนเดียวที่ยืมโทรศัพท์มือถือไป จึงว่ากล่าวตักเตือนเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่เด็ก [] ช่วยลักเปี่ยมให้เพื่อน ปรากฏว่าเงินในกระเป๋าสี้อเพื่อนหาย แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัด จึงไม่ได้ลงโทษ

๒) วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๘ เด็ก [] ขโมยขนมในสหกรณ์โดยยอมรับว่าทำมาแล้วหลายครั้ง ครูประจำชั้นจึงโทรศัพท์เชิญมารดาของเด็ก [] มาพบเพื่อหารือแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่มารดาไม่สะดวก จึงประสานเชิญยาย ค. ยาย ง. และน้าสาวของเด็ก [] มาพบแทน ยาย ง. โกรธมากตบหน้าเด็ก ๑ ครั้ง และแจ้งว่าไม่ต้องการให้เรียนแล้ว ครูจึงแนะนำให้ย้ายโรงเรียนหรือไปเรียนที่ สกร. เขตสายไหม

๓) วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๘ ยาย ง. มาหารือผู้ถูกร้องเพื่อขอโอกาสให้เด็ก [] กลับเข้าเรียน โดยเสนอเงินประกันความเสียหาย ๕,๐๐๐ บาท หากเกิดการลักขโมยอีก แต่ผู้ถูกร้องเห็นว่านอกจากความเสียหายเป็นตัวเงินแล้ว ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของนักเรียนคนอื่น ๆ ที่ต้องอยู่อย่างหวาดระแวงและอึดอัดกับเหตุการณ์ลักขโมยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

๔) วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๘ ยาย ง. ได้ให้เด็ก [] ลาออก เพื่อไปเรียนที่ สกร. เขตสายไหม

๕) วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๘ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ประสานให้ผู้ถูกร้องรับเด็ก [] กลับเข้าเรียนในรูปแบบการเรียนรู้อัตโนมัติผ่านเอกสาร หนังสือเรียน และคลิปวิดีโอที่ครูจัดส่งให้ รวมทั้งส่งใบงานและเข้าสอบวัดความรู้ตามที่กำหนด เพื่อให้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร่วมกับเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของเด็ก []

/๒.๒.๔ ข้อเท็จจริง...

๒.๒.๔ ข้อเท็จจริงจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) เพื่อนของเด็ก [REDACTED]

๑.๑) นักเรียนหญิง ๓ คน และนักเรียนชาย ๑ คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ให้ถ้อยคำสอดคล้องกันว่า เด็ก [REDACTED] เป็นคนพูดเก่ง เข้ากับเพื่อนง่าย และเคยสอนเพื่อนให้ลักขโมย แต่ไม่เคยทะเลาะวิวาทกับเพื่อน

๑.๒) เด็ก [REDACTED] มีพฤติกรรมลักขโมยต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา โดยขโมยเงินเพื่อนนักเรียนและครู ครั้งละ ๕๐-๑๐๐ บาท ขนมน้ำดื่มในสหกรณ์และร้านสะดวกซื้อ หากไม่มีหลักฐานแน่ชัด เด็ก [REDACTED] ก็จะไปสุ่มเพื่อน ๆ เคยดักเตือนหลายครั้ง แต่ยังคงมีพฤติกรรมเช่นเดิม ทั้งนี้ สาเหตุที่ลักขโมยน่าจะต้องการเก็บเงินที่ทางบ้านให้ไว้ใช้จ่ายเพื่อซื้อเสื้อผ้าหรือเครื่องสำอาง หากเด็ก [REDACTED] กลับมาเรียน เพื่อนในห้องหรือต่างห้องจะหวาดระแวงเพราะกลัวเงินหาย

๒) ผู้ปกครองของเด็ก [REDACTED]

ยาย ข. ยาย ค. และยาย ง. ผู้ปกครองของเด็ก [REDACTED] ให้ข้อมูลเหตุการณ์เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๘ สอดคล้องกับผู้ถูกร้อง และให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

๒.๑) ผู้ถูกร้องแจ้งว่าจะให้เด็ก [REDACTED] ออกจากโรงเรียน เนื่องจากมีพฤติกรรมลักขโมยบ่อยครั้ง ทำให้เพื่อนหวาดระแวงเกรงว่าทรัพย์สินจะสูญหาย ยาย ง. ขอให้รอเด็ก [REDACTED] สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ก่อน เนื่องจากเหลือเพียงหนึ่งภาคเรียน แต่ผู้ถูกร้องแนะนำให้ย้ายโรงเรียนไปเรียนที่โรงเรียน [REDACTED] เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร หรือให้ลาออก ยาย ง. จึงตัดสินใจให้ไปเรียนที่ สกร. เขตสายไหม เนื่องจากโรงเรียนที่แนะนำอยู่ไกลจากบ้านพัก

๒.๒) วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๘ ยาย ง. เข้าพบครูของผู้ถูกร้องเพื่อขอโอกาสให้เด็ก [REDACTED] กลับเข้าเรียนต่อจนสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยเสนอเงินประกันความเสียหาย ๕,๐๐๐ บาท หากมีกรณีลักขโมยอีก แต่ผู้ถูกร้องไม่ยอมให้กลับเข้าเรียน

๒.๓) วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๘ ยาย ง. และเด็ก [REDACTED] เข้าพบครูและเขียนใบลาออก หลังจากออกจากโรงเรียนเป็นช่วงที่ สกร. เขตสายไหม ยังไม่เปิดรับสมัครนักเรียน เด็ก [REDACTED] ได้ไปทำงานที่ศูนย์จำหน่ายรถยนต์มือสองของเพื่อนยาย ง. และไปอาศัยอยู่กับเพื่อนรุ่นพี่ จนกระทั่งได้รับอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ล้มจึงกลับมาบ้านพัก

๒.๔) วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๘ ยาย ง. และเด็ก [REDACTED] พร้อมด้วยมารดาไปติดต่อผู้ถูกร้องเพื่อเขียนคำร้องขอย้ายไปเรียนต่อที่ สกร. เขตสายไหม แต่ครูแจ้งว่าให้เด็ก [REDACTED] กลับเข้าเรียนต่อในรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับพร้อมนักเรียนคนอื่น ๆ

๒.๕)นิสัยและพฤติกรรมของเด็ก [REDACTED] เป็นคนพูดน้อย ไม่ค่อยพูดกับคนในครอบครัว เก็บตัว ติดโทรศัพท์มือถือ ติดเพื่อน มีพฤติกรรมลักขโมยเงินโดยมักจะไม่นิยมรับ เว้นแต่จำนด้วยหลักฐาน ครอบครัวต้องการให้เด็ก [REDACTED] เรียนต่อจนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระบบหรือนอกระบบ และยินดีให้ความร่วมมือ

/ปรับเปลี่ยน...

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก [] ทั้งนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ ๖๑ เข้าพบให้คำปรึกษาแนะนำในการอบรมเลี้ยงดูและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก [] ทำให้เด็ก [] มีพฤติกรรมดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

๒.๖) ครอบครัวของเด็ก [] ประกอบด้วยยาย ๓ คน ได้แก่ ยาย ข. ยาย ค. ยาย ง. และพี่สาว [] กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย บิดาและมารดาแยกทางกันตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ยาย ค. เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูเป็นหลัก บิดาของเด็กไม่เคยกลับมาเยี่ยม ส่วนมารดาประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานคลังสินค้าแห่งหนึ่งในเขตสายไหม และแยกไปอาศัยอยู่กับสามีใหม่ซึ่งไม่ไกลจากบ้านพักเดิม มาเยี่ยมบุตรเป็นประจำและให้เงินเด็ก [] ครั้งละ ๑๐๐-๒๐๐ บาท และยาย ค. ให้เงินไปโรงเรียนวันละ ๖๐ บาท เนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้านพัก

๓) สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

๓.๑) ปัญหาของเด็ก [] อาจไม่ใช่ปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่อาจเกิดจากปัญหาครอบครัว เมื่อผู้ถูกร้องไม่มีการคัดกรองนักเรียนเพื่อดูแลช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาพฤติกรรม ทำให้เด็ก [] มีพฤติกรรมลักขโมยต่อเนื่องยาวนานและถี่ขึ้น หากผู้ถูกร้องให้เด็ก [] ออกจากการเรียนจะกระทบต่อสิทธิเด็กและสิทธิทางการศึกษา จึงควรให้เด็กกลับเข้าเรียน และรับฟังความคิดเห็นของเด็กว่าต้องการเรียนที่ไหน อย่างไร หากเด็กต้องการเรียนที่โรงเรียนนี้ ก็จะต้องให้เรียนและต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียนคนอื่น ๆ ว่าเด็ก [] เปรียบเสมือนลูกหลานคนหนึ่งของสังคมที่ทุกคนมีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อให้เด็กสามารถอาศัยอยู่ร่วมกับสังคมได้

๓.๒) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ถูกร้องปฏิบัติคลาดเคลื่อนหลายขั้นตอน เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริม และการส่งต่อนักเรียน ในกรณีของเด็ก [] ผู้ถูกร้องสามารถบริหารจัดการภายในได้โดยไม่ต้องส่งต่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่หากเป็นเรื่องร้ายแรง เช่น คดีอาญา ผู้ถูกร้องจะต้องรายงานให้อำนาจการสำนักงานเขตทราบ เนื่องจากเป็นผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

๓.๓) เดิมปัญหาของเด็กอาจไม่ซับซ้อน ระบบการแนะแนวในโรงเรียนสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ แต่ด้วยสภาพสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาของเด็กเพิ่มมากขึ้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น ระบบแนะแนวอาจไม่เพียงพอในสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครอยู่ระหว่างแจ้งเวียนคู่มือการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อคุ้มครองเด็ก โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้โรงเรียนรับทราบและถือปฏิบัติ

๓.๔) เดือนสิงหาคม ๒๕๖๘ กรุงเทพมหานครได้อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กให้แก่โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ๔๓๗ แห่ง ดังนั้น โรงเรียนจึงมีครูที่ทำหน้าที่คุ้มครองเด็กประจำโรงเรียน นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครมีนโยบายที่มุ่งส่งเสริมสิทธิและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง การส่งเสริมสิทธิเด็กในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๕

๒.๒.๕ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนที่ถูกต้องในการแก้ไข ปัญหาลักษณะนี้ พบว่าตามคู่มือการดูแลเด็กวัยเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม-อารมณ์ สำหรับบุคลากร สาธารณสุข สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดว่า เด็กวัยเรียน ที่มีปัญหาพฤติกรรม เช่น ลักขโมย พุดโกหก หนีโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนให้ความช่วยเหลือตามระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว แต่ปัญหายังคงอยู่หรือลุกลามจนไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ โรงเรียนจะต้องส่งต่อเด็กเข้าสู่ระบบสาธารณสุขเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ ให้การรักษา บำบัด และฟื้นฟูต่อไป

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีลงโทษเด็ก ████████ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้วยการบังคับ ให้ออกจากโรงเรียน โดยการย้ายโรงเรียนหรือให้ลาออกหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่งและ วรรคสี่ บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษาภาคบังคับ โดยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๓.๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ บัญญัติให้การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี และมาตรา ๒๒ บัญญัติให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

๓.๓ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ บัญญัติให้การปฏิบัติต่อเด็ก ไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

๓.๔ กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ ๑ (๕) กำหนดให้นักเรียนต้องไม่ลักทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ข่มขู่ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอา ทรัพย์บุคคลอื่น และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๔ กำหนดความมุ่งหมายของการลงโทษนักเรียนที่กระทำความผิดว่าเป็นไปเพื่อการอบรมสั่งสอน โดยข้อ ๕ กำหนดว่า การลงโทษมี ๔ สถาน ดังนี้ (๑) วักกล่าวตักเตือน (๒) ทำทัณฑ์บน (๓) ตัดคะแนน ความประพฤติ (๔) ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และข้อ ๖ กำหนดว่า ห้ามลงโทษนักเรียน ด้วยความรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึง อายุของนักเรียนและความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบการลงโทษด้วย โดยการลงโทษนักเรียน ให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนให้รู้สำนึกในความผิด และ กลับประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป

๓.๕ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ข้อ ๑๓ กำหนดว่า การศึกษาจะต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความสำนึกในศักดิ์ศรีของตนอย่างบริบูรณ์ และจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ข้อ ๓ กำหนดให้การกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก ข้อ ๒๘ ให้การรับรองสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และรัฐภาคีจะต้องดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน และข้อ ๒๙ กำหนดว่า การศึกษาของเด็กจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเตรียมเด็กให้มีชีวิตที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

๓.๖ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๓.๖.๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๘ เด็ก ████████ ขโมยขนมในสหกรณ์ของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงโทรศัพท์เชิญมารดามาพบเพื่อหารือแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่มารดาไม่สะดวก จึงประสานให้ ยาย ง. มาพบพร้อมด้วย ยาย ค. และน้าสาวของเด็ก ████████ โดยผู้ถูกร้องแจ้งว่าจะให้เด็ก ████████ ออกจากโรงเรียน เนื่องจากมีพฤติกรรมลักขโมยบ่อยครั้ง ทำให้เพื่อนหวาดระแวงเกรงว่าทรัพย์สินจะหาย ยาย ง. จึงขอโอกาสให้เด็ก ████████ เรียนจนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ก่อน เนื่องจากเหลือเพียงหนึ่งภาคเรียน แต่ผู้ถูกร้องแนะนำให้ย้ายไปเรียนที่โรงเรียน ████████ ████████ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร หรือให้ลาออก ยาย ง. จึงตัดสินใจให้ไปเรียนที่ สกร. เขตสายไหม

๓.๖.๒ อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๘ ยาย ง. เข้าพบและขอโอกาสให้เด็ก ████████ กลับเข้าเรียนกับผู้ถูกร้อง โดยเสนอเงินประกันความเสียหาย ๕,๐๐๐ บาท หากมีกรณีลักขโมยอีก แต่ผู้ถูกร้องเห็นว่านอกจากความเสียหายเป็นตัวเงินแล้ว ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของนักเรียนคนอื่น ๆ ที่ต้องอยู่อย่างหวาดระแวงและอึดอัดกับเหตุการณ์ลักขโมยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง วันต่อมายาย ง. ยอมให้เด็ก ████████ เขียนใบลาออกเพื่อไปเรียนที่ สกร. เขตสายไหม

๓.๗ พิจารณาแล้วเห็นว่า

๓.๗.๑ การที่เด็ก ████████ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ลักทรัพย์ในสหกรณ์ของผู้ถูกร้องถือเป็นการกระทำความผิดวินัยตามข้อ ๑ (๕) ของกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้ผู้ถูกร้องสามารถลงโทษนักเรียนที่กระทำความผิดเพื่ออบรมสั่งสอนโดยการลงโทษมี ๔ สถาน คือ การว่ากล่าวตักเตือน การทำทัณฑ์บน การตัดคะแนนความประพฤติ และการให้ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องลงโทษนักเรียนด้วยการบังคับให้ออกจากโรงเรียน โดยให้ผู้ปกครองย้ายโรงเรียนให้แก่เด็ก ████████ หรือให้ลาออก หากไม่ดำเนินการจะให้พ้นสภาพการเป็นนักเรียนของผู้ถูกร้อง จึงเป็นการลงโทษที่ไม่ได้เป็นไปตามข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว

/๓.๗.๒ กรณีที่...

๓.๗.๒ กรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าเด็ก [REDACTED] มีพฤติกรรมลักขโมยบ่อยครั้ง ทำให้นักเรียนคนอื่น ๆ หวาดระแวงกลัวทรัพย์สินหาย และผู้ปกครองของนักเรียนเหล่านั้นกังวลใจถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับบุตรหลาน ผู้ถูกร้องจึงแจ้งให้ผู้ปกครองของเด็ก [REDACTED] ย้ายโรงเรียนหรือให้ลาออกเพื่อความปลอดภัยของนักเรียนคนอื่น ๆ นั้น ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดให้อำนาจที่จะลงโทษเช่นนั้นได้ อีกทั้งผู้ถูกร้องมีหน้าที่อบรมสั่งสอนเพื่อให้เด็ก [REDACTED] ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาตนเองไปในทางที่เหมาะสมดีงาม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การที่ผู้ถูกร้องลงโทษเด็ก [REDACTED] ด้วยการให้ย้ายโรงเรียนหรือให้ลาออก จึงเป็นการปฏิเสธหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาตามหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และยังเป็นการผลักภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็ก [REDACTED] ไปให้โรงเรียนอื่น ทั้งที่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกำหนดให้ผู้ถูกร้องสามารถส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากผู้ถูกร้องเห็นว่าเกินศักยภาพที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๓.๗.๓ การที่ผู้ถูกร้องลงโทษเด็ก [REDACTED] ด้วยการบังคับให้ออกจากโรงเรียน จึงเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ทำให้เด็ก [REDACTED] หลุดจากระบบการศึกษา และกระทบต่อสิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางการศึกษา และอาจส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็ก [REDACTED] ต่อไปภายหน้าและต่อการจัดการศึกษาโดยรวมของประเทศที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๕ และข้อ ๖ รวมถึง ICESCR ข้อ ๑๓ ตลอดจน CRC ข้อ ๓ ข้อ ๒๘ และข้อ ๒๙ บัญญัติรับรองไว้ ในชั้นนี้จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓.๗.๔ อย่างไรก็ตาม ในชั้นประธานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ผู้ถูกร้องได้รับเด็ก [REDACTED] กลับเข้าเรียนแล้วภายใต้รูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของเด็ก [REDACTED] เพื่อไม่ให้กระทบต่อสภาพจิตใจ อีกทั้งได้ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ ๖๑ สี่งวาลย์ ทักษารมย์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ ให้การรักษา บำบัด และฟื้นฟูพฤติกรรมแล้ว จึงเป็นกรณีตามมาตรา ๓๙ (๕) ประกอบมาตรา ๓๙ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งบัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสั่งยุติเรื่อง หากเป็นเรื่องที่มีการแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสมแล้ว แต่เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะนี้อีก จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อดำเนินการต่อไป

/๔. มติคณะกรรมการ...

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๕/๒๕๖๙ เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙ จึงมีมติว่า กรณีตามคำร้องผู้ถูกร้องมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่มีการ แก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมแล้ว จึงให้ยุติเรื่อง แต่ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ ให้ผู้ถูกร้องทำความเข้าใจกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ และปฏิบัติตามคู่มือการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อคุ้มครองเด็ก โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครอย่างเคร่งครัด

๔.๒ ให้สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สื่อสารทำความเข้าใจกับโรงเรียนในสังกัด เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและ นักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ และกำชับให้โรงเรียนในสังกัดปฏิบัติตามคู่มือการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อคุ้มครองเด็ก โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครอย่างเคร่งครัด

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ